

Posudek na bakalářskou práci

Autorka práce: Helena Čechová

Název práce: Pojetí role spolužáka a spolužačky z pohledu adolescentních dívek a chlapců

Bakalářská práce se zabývá představami dospívajících o ideálním spolužákovi a spolužačce, a to v kontextu obecnějšího tématu, kterým jsou vztahy ve třídním kolektivu z genderového hlediska. Jedná se o relativně tradiční téma na pomezí sociální a vývojové psychologie, vůči němuž autorka zaujímá perspektivu genderových studií. Díky ní si všímá ve vrstevnické skupině i relativně subtilních otázek, které v obvyklém psychologickém přístupu, jež akcentuje vrůstání do dominantního modelu femininity a maskulinity jako něco neproblematicky žádoucí, zůstávají stát v pozadí. Jedná se zejména o genderové aspekty mocenských asymetrií a z nich se rodících konfliktů, které mají svoji vztahovou i intrapersonální podobu.

Téma, ani metodologie bakalářské práce nejsou příliš originální. Přesto práce přináší zajímavá zjištění, která prohlubují naše poznání o budování vztahů ve školním kolektivu i o konstrukci genderových identit v dospívání a potvrzují platnost řady zahraničních nálezů v českém prostředí. Ocenění si zaslouží zejména precizní analytická práce, kterou autorka odvedla na relativně omezeném výzkumném materiálu. Navzdory prvotnímu pochybnostem, zda získaný materiál (který byl zúžen nevhodnými zásahy příliš iniciativní učitelky) je dostatečně nosný, se po detailní analýze ukázalo, že je dobrým zdrojem představy o ideální spolužačce a spolužákovi. Helena v analýze sledovala formální i obsahové parametry žákovských výpovědí a porovnávala je s ohledem na autorství. Navzdory určité omezenosti analýzy, která vyplývala z povahy dat (zejména z jejich strukturovanosti, jež zavedla učitelka), se Heleně podařilo zachytit nejen hlavní trendy v popisech (tj. jaké oblasti děti na ideálním spolužákovi a spolužačce hodnotí a které konkrétní charakteristiky oceňují), ale rovněž implicitní rozpory a výjimečné pohledy. Díky předchozí znalosti třídy Helena dokázala popisy analyzovat také ve vztahu k dalším znakům třídy. Tak například ukázala případy dětí, které stojí na okraji kolektivu, pro něž by ideální spolužák/ačka byli vysvobozením z jejich sociální izolace.

Za slabší místa bakalářské práce považuji určitou a) triviálnost teoretické části a dále b) tendenci k přílišné doslovnosti a pseudo-kvantifikaci v rámci interpretace výsledků.

Add a) V teoretické části autorka pojednala několik témat, jejichž výběr je vzhledem k výzkumu logický. Prezentované informace ovšem působí schématicky, učebnicově, místy až moralisticky. Částečně to vyplývá již ze zvolené literatury. Tam, kde autorka čerpá z náročnějších publikací, je i výsledný text kvalitnější, analytičtější (např. část o vyjednávání genderových hranic). Pro většinu teoretické části však bohužel platí, že by snesla autorčin větší kritický odstup a snahu o konfrontaci prezentovaných údajů. Na druhou stranu však hodnotím kladně, že teoretická část je kompaktní a bezprostředně navázaná na výzkumné téma.

Add b) V rámci analýzy Helena zpracovala žákovské popisy z mnoha různých úhlů. Rozsah analýzy byl více než dostatečný. Její hloubka však v případě některých kategorií (a především vztahů mezi nimi) nebyla dostatečná. Při prezentaci výsledků se občas autorka uchýlila „pouze“ k tlumočení žákovských popisů, aniž by je interpretovala ve vztahu k dalším kategoriím. Za sporný v tradici kvalitativního výzkumu také považuji sklon k uvádění počtu u typů odpovědí, pokud je množstevní údaj tou jedinou/hlavní informací.

Navzdory uvedeným výhradám práce přinesla zajímavá zjištění, z nichž bych vyzdvihla zejména: a) relačnost při popisu ideálního spolužáka/ačky (popis se vztahuje k pozici dítěte-autora), která prokázala, že ačkoliv je „ideál“ konstruovaný jako sociální norma, dochází k plné identifikaci s ním; b) odlišnost zdroje pro představu spolužáka/spolužačky (školní prostředí) a dívky/chlapce (genderový

řád), která je vyšší v případě chlapců. Obě témata by si zasloužila v budoucích výzkumech bližší prozkoumání. Je škoda, že se již v tomto výzkumu Heleně nepodařilo doplnit výzkumný materiál o popis ideálního chlapce a dívky, s nimiž by bylo možné ideál spolužáka a spolužačky srovnat.

O některých autorčiných závěrech by bylo možné diskutovat. Jeden takový námět připojuji jako případnou otázku k obhajobě: V práci je uvedeno, že pro dívky je významné oblečení jako jeden z hodnocených aspektů ideální spolužačky a spolužáka, přičemž preferují unisexové, nikoliv klasicky femininní oblečení. Je možné vedle vysvětlení, které autorka v práci uvádí, uvažovat také ryzí faktor módy a/nebo faktor odmítání požadavků ženské genderové role?

Po formální stránce práce splňuje obvyklé nároky. Rozsah odpovídá stanoveným parametrům. Text je logicky strukturován. Práce obsahuje jen malé množství chyb a překlepů. Je psána čtivě a její stylistika odpovídá žánru. Zacházení s odbornou literaturou a používání citačních norem je odpovídající. Spolupráce s Helenou byla výborná – pracovala se zájmem, byla svědomitá a iniciativní.

Bakalářskou práci hodnotím jako zdařilou a jednoznačně ji doporučuji k obhajobě.

V Praze 28. 8. 2011

PhDr. Irena Smetáčková, Ph.D.